

Păstoritul în Valea-Jiului ieri și azi (Recenzie)

Firescu Victor Albinel

Anul 2014 a adus în atenția etnologilor și a pasionaților de viața satului românesc o nouă contribuție a domnului Dumitru Gălățan-Jieț. Domnia sa, deși medic de profesie, beneficiind de amprenta satului de altădată este un fin și dibace analist al prefacerilor comunităților rurale, „din Valea Jiului”, de „ieri” și de „azi”. Sensibilitatea sa, bine transmisă, în această formă descriptivă, își află originea în neîntrerupta legătură cu oamenii și locurile natale.

Dincolo de simțămintele sale, autorul caută și reușește să ne convingă de obiectivitatea și rigurozitatea demersului său, după ce însuși anticipa în titlul unei alte lucrări apărute în 2013: „...dincolo de legende și povestiri”. Metoda sa de lucru, specifică obștii istoricilor: „Am încercat ca fiecare informație ce venea din trecutul oieritului să fie verificată din cel puțin 2-3 surse...” confirmă, încă o dată, caracterul științific al lucrării.

„Păstoritul din Valea Jiului ieri și azi” este generosul titlu al volumului, apărut la editura Măiastra din Tg-Jiu, care, deloc superficial, este bine structurat și compartimentat în 12 capitole. Deci, deși tema este foarte extinsă ca și concept spațio-temporal, tratarea subiectului s-a făcut sistematic și în profunzime, o muncă istovitoare de...momârlan.

Primul capitol tratează istoricul oii prin raportare la izvoare antice dar și la tradiția locală confirmată prin colinde. Valoarea ritualică sacră a colindului își află originea la „...însuși Creatorul lumii: Dumnezeu”, oaia fiind deopotrivă mijloc de supraviețuire și cale a vieții spirituale. De aici rezultă și obligația păstoritului de a cinsti sărbătorile. Contextul în care autorul face referire la dispariția nedeii din ziua de Sânziene de la „Poiana Muierii” este unul interesant și deloc întâmplător.

Anul 1947 este identificat drept un început al pierderii sacralității și a tradițiilor. Expunerea aparent etnografică are evidentă conotație istorică. Toate raportările autorului se fac la perioada dinainte de 1947: cercetările lui Romulus Vuia și Traian Herseni, formele de asociere interbelice (spiritul de inițiativă), pildele părintelui Arsenie Papacioc („O întrebam pe mama mea, când dădea oaia din picior înainte de culcare: de ce dă din picior? Iar mama îmi zicea: Se închină mamă”) (p. 74).

Capitolele următoare se referă la *tipurile de păstorit* și la vecinătăți („*Mărginenii sibieni și Novăcenii vecini de munte ai Jienilor*”). Pe parcursul acestor capitole ca, de fapt, pe al întregii lucrări, argumentarea expunerii se

face cu fotografia document. Corelarea narațiunii cu imaginea ne relevă un tablou complet și sugestiv de rezistență spirituală având ca mijloace principale transhumanța și portul tradițional.

Extrapolând, putem considera că însăși sinteza de față a domnului Gălățan Jieț are un caracter transhumant văzut prin prisma permanentei pendulări, trecut (mai ales perioada interbelică) – prezent (după anul 2000) și relevat de experiențele și preocupările de o viață ale domniei sale. Faptul că cercetarea domnului Jieț abordează două temporalități distincte, nu înseamnă că este o temă partizană, lacunară sau superficială, chiar din contră, martorii și filiația martorilor asigură principiul și forma de continuitate istorică (Ex. Dan Moșic - Ilie Moșic; p. 64).

„Vechi portrete de oieri, aduse în actualitate” (p. 101-131) este cea mai consistentă pledoarie a continuității ocupaționale, întocmai cum „Sărbătorile pastoral-agrară și superstițiile legate de oi” (p. 68-78) și „Leacurile ciobanilor în bolile oamenilor și animalelor” (p. 96-100) sunt veritabile modele de tratare a unui subiect preponderent etnologic decât sociologic. Constatarea este necesară, întrucât cea mai mare parte a cărții cuprinde informație cu specific sociologic: acolo unde se face vorbire despre asociații ale oierilor (p. 14); despre analiza și evoluția unor familii de oieri (p. 101 și urm.); despre tipurile de păstorit (capitolul 6: „Oi și oierit în Valea Jiului”); unde se realizează corelarea dintre evoluția șeptelului (capitolul 9), situația economică a oierilor și măsurile legislative și tehnologice de susținere a acestei ramuri agricole (oieritul); și bineînțeles, acolo unde se evidențiază rolul femeii ca element de vitalitate al comunității și păstrătoare a tradițiilor (vezi foto „*Mama Raveca*” p. 45; capitolul 11: „Mari ciobani” în rândul femeilor jiene).

În abordarea subiectului, dincolo de folosirea surselor clasice de informare, autorul este și un rafinat și direct observator al realităților cotidiene. Pe baza observațiilor (metodă sociologică) se fac multiple comparații și se extrag concluzii privitoare la o anumită situație, la un moment dat, ceea ce valorizează lucrarea în timp. Mai precis, relevanța informațiilor se extinde deodată cu actualitatea acestora. Dacă domnul Jieț s-ar fi limitat la prezentarea nostalgică a ocupației, fără a raporta totul la prezent, (chiar dacă raportarea a fost uneori o experiență dureroasă) valoarea lucrării ar fi fost substanțial știrbită. Oricine va deschide această carte peste vreo 20-30 de ani va afla toate detaliile despre cum se face acum, de pildă, „Văratul oilor” (cel mai consistent capitol, p. 132-191), câte din vechile practici s-au păstrat, care sunt noile mijloace de lucru și bineînțeles, noile provocări.

În urma acestui tip comparativ reies și constatări amare: „În ultima perioadă s-a constatat o reducere serioasă a numărului oilor și bineînțeles a oierilor” (p. 192) sau, referitor la satul natal al familiei Părău: „În anul 2003 [...] în sat mai erau doar trei familii, ulterior a rămas una singură, un singur locuitor din tot satul, restul plecaseră spre oraș ori părăsiseră această lume. În anul 1938 în sat erau 42

de case cu familiile aferente” (p. 229).

Viața momârlanilor este prezentată ca una aspră, dar frumoasă. Prezentarea bucătăriei ciobănești (p. 250-264) are rolul de a face cunoscut traiul acestora în toate compartimentele sale: tradiții, spiritualitate (p. 246-250), truda zilnică, valorificarea produselor. Din talentul de povestitor al autorului, exersat probabil la stână, pe lângă foc, din când în când, a reieșit, chiar dacă aparent fragmentată, o narațiune plăcută și unitară, presărată cu experiențe din copilărie și expresii neaoșe ca într-un veritabil bildungsroman (p. 111-118).

Așadar, adresabilitatea cărții domnului Gălățan-Jieț este cât se poate de extinsă. Specialiștii o pot vedea cu interes și felurite valențe și acum, și altădată, pasionații o vor gusta cu plăcere trăind într-un ritm cu autorul iar cei mai tineri ar putea găsi aici modele de viață sau, cel puțin motivația unui respect profund pentru tot ceea ce este legat simbiotic de viața oamenilor muntelui.

Până la urmă, este o admirabilă demonstrație că muntele nu desparte, ci... unește.